

Η εκκλησιαστική διδασκαλία για την «αποκατάσταση των πάντων» (Ιωάννης Πλεξίδας, Δρ Φιλοσοφίας και Θεολογίας)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η.Φ.: Ως γνωστόν ο Γρηγόριος Νύσσης εκφράζει ιδιαίτερες θέσεις μερικές φορές και οι οποίες δεν συνάδουν με τη σύνολη πατερική κατεύθυνση. Πόσο κοντά βρίσκεται στην κατεύθυνση αυτή η θέση που διατυπώνει περί «αποκατάστασης των πάντων»;

Ι. ΠΛΕΞΙΔΑΣ: Σύμφωνα με τη θεωρία της αποκατάστασης των πάντων, την οποία δεν υποστηρίζει μόνο ο Νύσσης αλλά και ο Ωριγένης και ο Μάξιμος ο Ομολογητής μεταξύ άλλων, αν και διαφοροποιημένη, το κακό πρόκειται να αφανιστεί στο μέλλον και όλη η κτίση θα επιστρέψει στη μακαριότητα που είχε πριν την πτώση. Ο πυρήνας της ανθρώπινης ύπαρξης, για τον Γρηγόριο, είναι αγαθός. Η άποψή του αυτή ενισχύεται, φυσικά, και από τον χριστιανικό οπτιμισμό που εκπηγάει από τη δημιουργία του ανθρώπου κατ' εικόνα ενός πανάγαθου Θεού. Ο άνθρωπος, λοιπόν, είναι φύσει αγαθός και, επομένως, παρουσιάζει μία φυσική ροπή προς τη διάπραξη του αγαθού. Αν όμως η επιθυμία του φύσει αγαθού ανθρώπου ρέπει προς το αγαθό, τότε πώς είναι δυνατόν να πράττουμε το κακό;

Σύμφωνα με το Γρηγόριο Νύσσης, αυτό συμβαίνει για τρεις λόγους. Ο πρώτος λόγος έχει να κάνει με το ότι ο διάβολος εξαπατά τον άνθρωπο στην προσπάθειά του να τον απομακρύνει από τον Θεό, εμφανίζοντας το κακό ως καλό ή τα ελάσσονα αγαθά ως μείζονα. Έτσι, ο άνθρωπος επιλέγει το κακό στο βαθμό που αυτό εμφανίζεται ως αγαθό. Αν το κακό δεν ήταν σύμμικτο με το αγαθό, θα πει, η κακία θα έμενε «άπρακτος». Ο δεύτερος λόγος αναφέρεται στην «αβουλία ή την ακρισία» του ανθρώπου, στην εσφαλμένη δηλαδή κρίση. Η φυσική ροπή του ανθρώπου προς το αγαθό μένει ακαλλιέργητη και επομένως δεν αναπτύσσεται η ικανότητα της διάκρισης του αγαθού από το κακό. Προκειμένου να κατορθωθεί η ανάπτυξη της διακριτικής έξης, απαιτείται μια διαδικασία παίδευσης η οποία μάλιστα πρέπει να ξεκινήσει από την παιδική ηλικία. Μόνο έτσι ο άνθρωπος θα μπορέσει να ασκήσει τα αισθητήρια της ψυχής, ώστε να καταστεί ικανός στην αποφυγή των εσφαλμένων επιλογών. Ο τρίτος λόγος αφορά στην παρουσία της αίσθησης. Η αίσθηση καταδυναστεύει το νου, καθώς είναι παρούσα από την πρώτη στιγμή της ζωής του ανθρώπου, ενώ ο νους, το θεϊκό στοιχείο, εμφανίζεται και αναπτύσσεται σταδιακά. Η προτεραιότητα των αισθήσεων και των αισθητικών απολαύσεων θολώνει τη διάνοια καθιστώντας δυσδιάκριτα τα όρια ανάμεσα στο ψευδώνυμο και στο αληθινό αγαθό.

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Γρηγόριος Νύσσης

ΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΝΘΟΣ
ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΟΙ

Πρόλογος:

ΤΕΡΕΖΑ ΠΕΝΤΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΒΑΛΛΑ

Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΛΕΞΙΔΑΣ

Εκδόσεις ΖΗΤΡΟΣ

Ο άνθρωπος, σύμφωνα με τον Νύσσης, αδυνατεί να διατηρήσει ασύγχυτη και απόλυτα διακριτή στην ψυχή του τη διαφορά μεταξύ καλού και κακού. Ο σκοτασμός του νου και της εποπτικής διάκρισης, ως συνέπεια της μεταπτωτικής υπαρκτικής πραγματικότητας, καθιστούν τη διάπραξη της αμαρτίας μονόδρομο. Το αναπόδραστο της αμαρτίας (ουδείς αναμάρτητος), θέτει εν αμφιβόλω την ύπαρξη της Κόλασης. Πώς είναι δυνατό κάποιος να καταδικαστεί σε αιώνια τιμωρία και αιώνια βασανιστήρια, όταν το κακό που πράττει δεν είναι δική του επιλογή, αλλά καταστασιακή συνθήκη της ύπαρξής του; Πώς μπορεί, εξάλλου, η άπειρη αυτοαγαθότητα, η οποία αυτοπροσφέρεται ως αγαπώμενη και ερώμενη, να επιθυμεί, με εκδικητική μανία, να προσφέρει μία μοίρα χειρότερη και από το θάνατο στους ανθρώπους;

Όπως αναφέρει ο αείμνηστος καθηγητής Νίκος Ματσούκας, «η σημασία της αποκατάστασης είναι αξιοπρόσεχτη, από ορθόδοξη άποψη, **μόνο** για τις θεολογικές και σωτηριολογικές προϋποθέσεις, και όχι για την ίδια την άποψη του θεολογούμενου. Με άλλα λόγια, η αποκατάσταση αρχίζει σωστά, ξεκινάει από ορθόδοξες προϋποθέσεις, και καταλήγει όχι σε δόγμα αλλά σε θεολογούμενο... η αποκατάσταση σημαίνει μονάχα λήθη του κακού, και όχι βεβαίως μέθεξη του Θεού, και θέωση ή φιλία και κοινωνικότητα. Έτσι ο Θεός θα φανεί, κατά το Μάξιμο τον Ομολογητή, πως είναι αναίτιος του κακού».

[Συνεχίζεται]